

L'apunt

Nascuda a Ivars d'Urgell el 1952 i morta a Barcelona el 1998 a causa d'un càncer que l'havia minat durant els darrers anys, Maria-Mercè Marçal ha esdevingut un referent per a la poesia catalana, però també per una manera particular d'observar la realitat des dels ulls d'una creadora. Poemaris com 'Cau de llunes', 'Bruixa de dol', 'Sal oberta' i 'La germana, l'estrangera' o la novel·la 'La passió segons Renée Vivien' la situen al capdavant de la nostra literatura

Libres de regal

M'hauràs, però no em venceràs

'El senyal de la pèrdua. Escrits inèdits dels últims anys' reuneix el testimoni de Maria-Mercè Marçal, les inquietuds vitals del final de la gran poeta catalana

Tot i que aquest no sigui probablement l'àgora on fer-ho, es podria discutir força sobre la conveniència o l'oportunitat de publicar obres o escrits que els autors van deixar inèdits abans de morir, sobretot quan la seva darrera voluntat fou que no es publicuessin. A casa nostra tenim l'exemple de Mercè Rodoreda, que abjurà de totes les novel·les que havia redactat abans de la guerra; un xic més lluny, el de Franz Kafka, l'obra cabdal del qual només ha pogut arribar a nosaltres perquè, venturosament, el seu amic i marmessor literari, Max Brod, incomplí el seu mandat que fossin destruïdes.

Ara bé, quan es tracta de diaris íntims i l'autor no demanà explícitament que no arribessin als lectors, sembla més que raonable que, passat un temps, siguin publicats; amb major raó, quan posseeixen un valor literari, cultural i humà indiscutible. Ho demostrà, fa ben poc, *La vida lenta*, que recull els telegràfics diaris inèdits de Josep Pla dels anys 1956, 1957 i 1964, i ho posen de nou en evidència aquests "escrits inèdits dels últims anys" de Maria-Mercè Marçal, que es llegeixen amb tanta atenció i interès com plaer, malgrat la lògica, cruesa d'alguna de les seves anotacions.

A *Els quaderns de Malte Laurids Brigge* Rainer Maria Rilke diu, referint-se a la creació poètica, que "no s'hi hauria de tenir cap pressa; s'hauria d'arreglar significança i dolçor durant tota una vida, i si fos possible una llarga vida, i llavors, ben bé al final, potser seríem capaços d'escriure deu línies bones. Perquè els versos no són, com la gent es pensa, sentiments [...] són experiències."

Per bé que, per desgràcia, la vida de la poetessa catalana no fou, ni de bon tros, tan llarga com hauria estat desitjable, aquest llibre és

una més que esclaridora constatació que no tan sols sabé viure el seu temps amb intensitat, sinó que posseïa una intel·ligència, una aguda intel·lectual i una capacitat analítica excepcional. Encara que ens deixà als quaranta-cinc anys, la major part, no és només la seva gran poesia la que la sobreviu, sinó, també, i amb una força, un vigor i una actualitat, almenys, similars, la seva manera de veure i entendre el món.

Si deixem de costat els comentaris que, ací i allà, fa sobre les tres qüestions que van centrar els seus interessos vitals –esplèndida-

Per a Marçal escriure i viure són exactament el mateix

ment sintetitzats a la *Divisa de Cau de llunes* –"A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i nació oprimida."–, hauríem de distingir dues parts, o més aviat etapes, destacades en aquests escrits íntims. En primer lloc, tot i que l'editor hagi preferit situar-les després, les consideracions sobre literatura que comparteix amb Jean-Paul Goujon en les cartes inicials que li escrigué. En segon, les reflexions sobre la mort –i, per tant, sobre la vida– que redacta, tant a les lletres com al seu diari, a partir del dia terrible en què sap que l'amenaça una malaltia devastadora.

Pel que fa a les seves idees sobre l'escriptura, ben presents al llarg de la seva "conversa a distància" amb l'autor de la biografia de Re-

née Vivien, exposa ben clarament quina és la seva posició –i la seva tria– en l'etern debat sobre un o altre tipus de literatura: "Hi ha textos que volen ser literatura, i alguns d'aquests arriben a ser literatura; n'hi ha d'altres, però, que ni tan sols pretenen ser literatura i que són absolutament una altra cosa."

Una tria que, de fet, no ho és tant, atès que, com succeeix amb els grans creadors, i per més que en el món de les lletres no hi pugui haver certes –"tot és molt eteri, és el reialme de la inseguretat radical. Ja que els crítics i crítiques, els jurats dels premis literaris, etcètera, són ben sovint fonts d'autoritat bastant dubtoses..."–, per a ella escriure i viure són, si no exactament el mateix, gairebé: "Queda sempre alguna cosa d'un mateix, quan s'escriu; força coses, a voltes!"; "La meua frontera entre el que en diem «la vida» i la literatura –sobretot la poesia– a voltes és molt feble i sovint ho barrejo tot –incoregiblement–".

La qual cosa no significa, en cap cas, que